

Kandles räägiti Võru vanalinna muinsuskaitseala tulevikust

Kalev Vilgats

KOOSOLEK > Neljapäeva õhtul olid Kandlesse kogunenud muinsuskaitsejad, ajaloolased, arheoloogid, ettevõtjad ja Võru vanalinna muinsuskaitsealas kinnisvara omavad inimesed, et kuulda, mis plaanid on muinsuskaitseametil ja kuidas on edenenud ala uue kaitsekorra koostamine (VT 7.03. „50 aastat Võru vanalinna muinsuskaitseala“).

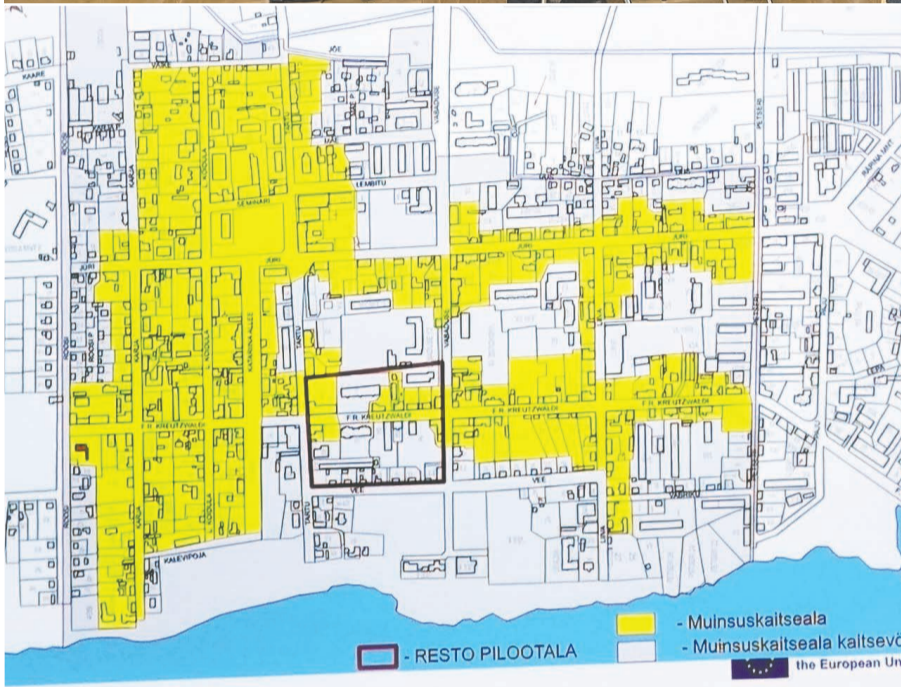
Võru vanalinna muinsuskaitseala kujunemisest tänapäevani andis ülevaate muinsuskaitseameti Võrumaa nõunik Tiina Pettai. Tallinna kaitsetsooni kinnitamine 1966. aastal andis tõuke ettepanekuks luua kaitsetsoonid väiksematele linnadele. Võru vanalinn võeti esimest korda kaitse alla 27. veebruaril 1973. Taasiseseisvunud Eesti ajal, aastal 1995, toimus ala oluline suurenemine ja koos sellega laiienes kaitsevöönd. 2006. aastal oli uus laiendamine, millega muutus ala „hambuliseks“ ja tunduvalt ebamugavamaks hallata.

Muinsuskaitseameti Põlvamaa nõunik Anu Lepp rääkis, et praeguse töö eesmärk on panna paika uus muinsuskaitseala, mis oleks loogiline. „Siiani on nii, et muinsuskaitsealal on rangemad ja kaitsevööndis leebemad nõuded. Mõte oleks kaitsevöönd üldse kaotada ja muinsuskaitsealal nõudeid diferentseerida,“ rääkis Lepp. Milleks üldse muinsuskaitseala? Ikka selleks, et oleks ülevaade linnaruumis toimuvast. Nõuete diferentseerimine tähendaks muinsuskaitsealas olevate ehitiste jagamist kategooriatesse.

Muinsuskaitsejate mõtted liiguvad selleski suunas, et kaitseabinõudega tuleks hõlmata ka nõukogudeaegseid tollasele arhitektuurile ja ehituskunstile iseloomulikke piirkondi. Mõõdundud aegade pärandi säilitamise ja heas korras hoidmise kõrval on väikelinnade puhul oluline sekkuda, kui hakatakse muutma juba linna ilmet.

Kõnelejad rõhutasid, et hooned säilivad kõige paremini siis, kui neid pidevalt hooldatakse ja ennetatakse remondivõla teket. Mälestise ja muinsuskaitsealal asuva ehitise hooldamiseks ja remonditöödeks pole vaja muinsuskaitseameti kirjalikku luba ja tööde tegemiseks ei pea isikul olema pädevustunnistust.

Probleem on remonditööde maksumus, sest hinnaindeks muutus 2022. aastal 16,2 protsenti. Oma repliigis kuulajate hulgast rõhutas ka Võru linnapea Anti Allas KredExi rolli muinsuskaitsealuste ehitiste kaasrahastamisel.

RESTO pilootprojekt

Kohalolijatele tutvustati renoveerimisstrateegia tööriista (RESTO) pilootprojekti, mille eesmärgiks on välja arendada innovatiivne digitaalne platvorm omavalitsustele ja kinnisvara suuhaldajatele, et olla valmis meid ees ootava renoveerimislaine väljakutsetele. Tööriist kombineerib rohepöörde ja digipöörde lahendused, et optimeerida vajalikke investeeringuid nendesse hoonetesse. See on osa Euroopa Liidu algatusest, mis lähtub tõsiasjast, et ligi 75 protsenti Euroopa ehitistest ei ole energiatõhusad ning hoonetes tarbitakse ligi 40 protsenti toodetud energiast.

Laiem avalikkus ei pruugi teada, et pilootprojekt viiakse ellu koos Võru linnavalitsusega kesklinnas. Tööriist võimaldaks hinnata alternatiivsete investeeringute mõju tehnoloogiate, hoonete disaini, linnaplaneerimise ja ärimudelitel osas. Täiendavalt kaasatakse analüüsi avalike andmebaasides olevat infot ja võima-

lik on arvesse võtta ka mitmesuguseid renoveerimise piiranguid, näiteks muinsuskaitset või miljööväärtuslikkusest tulevad nõuded, energiatõhususe taseme ning keskkonna eesmärgid, rahalised piirangud jne.

Eestis peaks sõltuvalt hoone tüübist suurenema renoveerimise maht kolm kuni kümme korda. Probleemid, mis tuleb lahendada, on rahastamine ja suurfirmade (projekteerijad, tootjad, ehitajad) huvitus renoveerimise vastu. Eestis renoveeritakse aastast vaid üks protsent ehitisi ja tööde rahastamine on omaniku õlul.

Kevadel peaks Võru pilootala kohta olema saadud vastused järgmistele küsimustele: kui palju maksaks hoonete renoveerimine energiatõhusaks ja kliimanutraalseks? Kui palju väheneks energiakulu? Milliseid töid tuleks teha hoonetes ja taristus? Kui tasuv oleks renoveerimine? Kuidas mõjutaksid tulemust katustele paigaldatavad päikesepaneelid?

Võru vanalinna muinsuskaitseala tuleviku arutamisele eraldatud kaks tundi kulusid linnulennul. Õnneks on valdav osa räägitust järeloetav.

Foto: AIGAR NAGEL

Kollane on Võru kesklinna hambuline muinsuskaitseala, mida ümbritseb tumedam kaitsevöönd. Punane ruut on RESTO pilootala.

Foto: KALEV VILGATS

Võru vanalinna muinsuskaitseala arvudes:

ala suurus 37,2 ha, jaotusobjekte 577, omanikke ja valdajaid 2258, katastriüksusi 564, kinnistuid koos korteriomanditega 2332, 2022 omanike vahetus – 180 isikut.

Andmed: MUINSUSKAITSEAMET

Samuti tasub huvilistel pöörata tähelepanu renoveerimisraamatu BuildEST, mis on teadusarendusprogramm, et 2050. aastaks oleks kõik kodud ja töökohad targalt korda tehtud.

Võru alal elati enne Katariinatki

Vana-Võrumaa muuseumi peavarahoidja, ajaloolane ja arheoloog Mirja Ots tõdes Võru muinsuskaitseala kaitsekorra alustamisel, et Võru linna aladel elati halhidel aegadel ammu enne keisrinna Katariinat. Kui ehitustöödel minna süvitsi, siis on suur tõenäosus, et võidakse ennast avastada kivijast. Ala vajaks arheoloogiliselt süvitsi minemist. Statistiliselt on aastail 2002–2022 tehtud Võrumaal üldse 87 uuringut, neist 24 puhul uuriti linnuseid.

Peale Tamula järve äärsed ala pakub arheoloogidele huvi Kirumpää-Vasteliina muistne ühendustee.

Tamula See, Birken Allee ...

Muinsuskaitseameti maastikuarhitekt Raii Uustalu rääkis Võru vanalinna muinsus-

kaitseala ja selle kaitsevööndi avalike haljasalade, parkide ja tänavahaljastuse väärtustest, mille kohta on koostatud ekspert hinnang.

Animad ajaloolised haljasalad on Katariina allee, Katariina ja Jekateriina kiriku haljasalad. Ajaloolistest tänavatest vääriavad esile tõstmist Kreutzwaldi tänav (endine Vee-Riia tänav) ja Jüri tänav (endine Georgi tänav) ning nende äärne haljastus. Tähelepanuväärivaks on tunnistanud niinimetatud Juudi park.

Kuulajad said kiire ja kokkuvõtliku ülevaate Võru linna haljasalade ja tänavahaljastuse kujunemisest eelmise sajandi algusest peale ning soovitusi ja ettepanekuid, kuidas haljasalad, alleesid ja parke hallata. Läbiv soovitus oli tänavahaljastuse kavandamisel lähtuda eelkõige funktsionaalsusest.

Koosolekuks plaanitud kaks tundi kulunud lennates ja paraku jäi peaaegu olemata kaitseala maja- ja korteriomanike küsimustevoor. Kõigest käsitletud teemadest on märk maas muinsuskaitseameti koduleheküljel.

Eile oli Võrus päeva külmarekord

Kalev Annom

KÜLMALAIN > Eile hommikul teatas Võrumaa Teataja väga kogenud ilmavaatleja Peedu Palm, et eile (10. märts) hommikul mõõitis ta kella seitsme paiku Kahlojal külma 26,2 kraadi. Mustvees oli 0,2 kraadi soojem ja Lääne-Eestis (saartel) oli külma ainult üks kraad või isegi null kraadi.

„Märtsi külmarekord Kahlojal pärineb aastast 2005, mil 11. märtsil oli külma 28,8 kraadi. Pais tab, et tänavune talv sarnaneb 2005. aasta talvega, mil samuti võis keset talve tunda kevade saabumist, kuid siis tuli talv jälle tagasi,“ seletas Peedu Palm. „Kuu aega tagasi oli ilm lausa kevadine ja 13. veebruaril sai koguda juba vahtramahl!“

Jaanuaris möödus 45 aastat ajast, mil kümneaastane Peedu Palm alustas ilmavaatlustega. Palju õnne ja edu edaspidiseks!

Sel talvel on mitmel korral sadanud vihma ja tundunud, et lumelabidad võib panna järgmist talve ootama, kuid siis tuleb need taas välja otsida. Haanjas on lund 0,6–1,2 meetrit. Allameetrimetel ei tasu sinna minna.

Foto: KALEV ANNOM

Valmistume Maapäevaks Võru maakonnas

17. ja 18. augustil 2024 toimub Eesti Külade Maapäev Võru maakonnas. Esmaspäeval, 6. märtsil kohtusid Võrumaa arenduskeskuse esindajad Eesti Külaliikumise Kodukant juhutusega ja suursündmuse korraldusele sai hoog sisse antud.

Võrumaa arenduskeskuse vabaihenduste konsultandid Meel Valk ja Maris Andreller kutsuvad Võrumaa külasid ja kogukondi märkima need kuupäevad juba varakult kalendrisse. Maapäev toimub Võru maakonnas esimest korda, olles viimane maakond Eestis, kus Maapäev veel kunagi toimunud ei ole.

Vabaihenduste konsultant Meel Valk ütles, et esimeseks eesmärgiks on korraldada Maapäev nii, et see oleks Võru maakonna nägu ja kohalikud külad saaksid sellest otsest kasu. „Ootame aktiivseid külasid kaasa mõtlema ja võimaluse korral ka korraldusse panustama. Selleks soovi- me luua Võru maakonna külasid ühendava võr-

gustiku,“ ütles Valk.

Maapäev on Eesti külade parlament, mis leiab aset alates 1996. aastast iga kahe aasta tagant üle Eesti erinevates maakondades. Maapäeva ehk külade parlamendi eesmärgiks on koondada oma liikmed, külade esindajad, koostööpartnereid ja võimuorganid ühistesse mõttetalgutesse maaelu arendamise teemal.

Maapäevade kandvaks ideeks on anda külaliikumisele selged suunad, püstitada reaalseid ülesandeid, leida lahendusteid ja teha ettepanekuid riigikogule, ministriumidele ning omavalitsustele.

Lisainfo: Meel Valk, tel +372 525 1750, e-post meel.valk@vorumaa.ee; Maris Andreller, tel +372 521 6893, e-post maris.andreller@vorumaa.ee.

Lota Vana
SA Võrumaa Arenduskeskus
kommunikatsioonispetsialist